

Ameriški tanki prebili nemško linijo v Franciji

Ruske armade se bližajo zadnji nacistični obrambni liniji pred Nemčijo. Obkrožile so Lvov, udrle v predmestja in presecale železniško progo, ki vodi v Latvijo. Tri nemške armade združene na poljski fronti.—Velika zavezniška ofenziva v razmahu v Normandiji.—Oddelki pete ameriške in osme britske armade se vajo proti Florenci z dveh strani.—Admiral Nimitz naznanil združitev ameriških čet na otoku Guam

Zavezniški stan v Normandiji. 26. jul.—Ameriški tanki in pehotne kolone so v napadih na zapadni strani St. Loja prebili nemško bojno črto pri Marignyju, štiri milje južno od St. Lo-Periersa. Marigny leži nad cesto, ki vodi iz St. Loja v Coutances. Američani so prodrli dve milji daleč na fronti v zapadni Normandiji. Na vzvodu je feldmaršal Erwin Rommel zagnal oklopne kolone proti britskim in kanadskim četam, da ustavi prodiranje v smeri Tilly-la-Campagna.

London. 26. jul.—Rdeče armade so prodrle do točke, ki je oddaljena samo sedem milj od reke Vistule, zadnje obrambne nacistične linije pred Nemčijo, obkrožile Lvov, tretje največje poljsko mesto, udrle v predmestja in presecale zadnjo železniško progo, ki vodi v Dvinsk, strateško latvijsko mesto.

Severno od Bialistoka so ruske kolone oddaljene manj kot 26 milj od predvojnne meje Vzhodne Prusije. Okupirale so Lipsk in zdaj prodirajo naprej. Izgleda, da bodo Rusi kmalu prekoračili reko Vistulo na 50 milj dolgi črti med Lublinom in Lukowom in odrezali Varšavo, poljsko prestolnico, od ozemlja na južni strani.

Med dvostoto mest, katera so zasedle sovjetske čete, je tudi Kurów, sedem milj od Lublina in 66 milj od Varšave.

(Dopisnik britske časniške agencije Reuter poroča iz Moskve, da so rdeče armade že dosegle do reke Vistule.)

Ruski letalci so bombardirali Deblin, strateško mesto, kjer se odpira direktna pot proti Varšavi. Uradni komunikacije, objavljen danes jutraj, pravi, da so Rusi že udrli v Lvov in da so v teku ljute bitke na cestah tega mesta. Nemški general Hauffe, poveljnik trinajstega vojaškega zbora, je bil ranjen, nakar so se on in člani njegovega štaba podali Rusom.

V baltičnem sektorju 800 milj dolge fronte so Rusi presekali železnico Dvinsk-Riga. Sovjetske kolone so obkrožile Brest Litovsk in pričakuje se, da bo mesto kmalu padlo.

Poljski časniški biro v Londonu je citiral izjavo generala Borra, poveljnika poljskih podtalnih sil, da so Rusi zdrobili tri nemške armade na poljski fronti.

Zavezniški stan v Normandiji. 26. jul.—General Omar N. Bradley, poveljnik ameriške armade, je začel veliko ofenzivo proti nemški oboroženi sili na fronti na zapadni strani St. Loja. V prvih urah ofenzive so oddelki te armade prodrli dve milji daleč v smeri St. Lo-Periersa.

Nemško poveljstvo je zagnalo tanke v bitke, da ustavi prodiranje ameriških čet. Pozorišče glavnih bitk je ozemlje med rekama Vire in Taute.

Britske in kanadske čete so istočasno začele ofenzivo na vzhodnem koncu normandijske fronte. Te prodirajo v južni smeri od Caena proti Falaisu in zasedle so že več vasi.

Skoro 4000 ameriških bojnih letal in bombnikov je bombar-

diralo pet milj dolg in dve milji širok koridor, kjer so koncentrirane nemške čete, pred začetkom ofenzive. Bombe so razdelele mnogo vojaških objektov, zantile požare in ubile več sto sovražnikov.

General Dwight D. Eisenhower, vrhovni poveljnik zavezniške sile, je obiskal fronto v Normandiji. To je bil že njegov šesti obisk te fronte, odkar so ameriške, britske in kanadske čete invadirale Normandijo. Eisenhower je imel razgovor z generalom Bradleyem in generalom Bernardom L. Montgomeryjem, poveljnikom britske armade, pred začetkom velike zavezniške ofenzive.

Rim. 26. jul.—Oddelki pete ameriške in osme britske armade prodirajo proti Florenci z južne in zapadne strani. Američani drobe odpor nemške sile na ozemlju ob reki Arni in prve so oddaljene le nekaj milj od Florence, važnega komunikacijskega centra.

Izgleda, da bo feldmaršal Albert Kesselring, poveljnik nemške sile, branil Florenci, kateri se bližajo ameriške in britske čete. Reka Arna teče skozi to mesto. Na severni strani te reke je nemška obrambna linija.

(Nemška časniška agencija DNB poroča, da je bil Kesselring lahko ranjen v akciji na italijanski fronti, a je vseeno obdržal vodstvo vojnih operacij.)

Pearl Harbor, Havaji. 26. jul.—Admiral Chester W. Nimitz poroča, da so se ameriške čete in pomorščaki, ki so invadirali otoka Tinian in Guam, združili na ozemlju pri luki Aprí, Guam. Ameriška sila kontrolira dostope do te luke.

Nimitz je naznanil, da je bilo ubitih in ranjenih 3724 Japoncev v bitkah z Američani na Tinianu in Guam. Ameriške izgube znašajo 443 ubitih in 2366 ranjenih.

Konferenca o trgovini z oljem

Washington, D. C., 26. jul.—Amerika in Velika Britanija sta naznanili ustanovitev odborov, katerih člani se bodo sestali na konferenci v bližnji bodočnosti in razpravljali o načrtih glede mednarodnega reguliranja trgovine z oljem. Britska delegacija, kateri načeluje lord Beaverbrook, član Churchillove vlade, je pravkar dospela v Washington. Za načelnika ameriške delegacije je bil imenovan državni tajnik Cordell Hull.

Senator Smith poražen pri volitvah

Washington, D. C., 26. jul.—Senator Ellison ("Cotton Ed") Smith, demokrat iz Južne Karoline in nasprotnik Rooseveltove administracije, je bil poražen pri primarnih volitvah. Zmagal je governor Olin D. Johnson. Hatie Caraway, edina ženska in članica višje kongresne zbornice iz Arkanzasa, je bila tudi poražena pri primarnih volitvah. Zmagal je odnesel kongresnik J. W. Fulbright.

Poljska ubežna vlada alarmirana

Člani obiskali ministra Edena

London, 26. jul.—Ustanovitev odbora za osvoboditev Poljske v Rusiji je razburila člane poljske ubežne vlade. Ta odbor, ki ga tvorijo predstavniki podtalnih poljskih grup in poljskih beguncev v Rusiji, je objavil drugi manifest z ostro obsodbo poljske ubežne vlade. Člani te vidijo možnost priznanja tega odbora po Veliki Britaniji.

Premier Stanislav Mikolajczyk, zunanji minister Tadej Romer in poljski poslanik Edward Raczyński so se oglasili v uradu britskega zunanjega ministra Edena. O čem so razpravljali, ni bilo razkriti, toda mnenje prevladuje, da se je razprava nanašala na manifest odbora za osvoboditev Poljske.

Člani poljske vlade še upajo, da se Velika Britanija ne bo udala pritisku iz Moskve in priznala odbor. Premier Churchill je pred nekaj tedni izjavil, da Velika Britanija je vedno priznavala poljsko ubežno vlado.

Manifest poljskega odbora vsebuje obdolžitev, da poljska ubežna vlada ovira operacije poljskih grup proti nacistični okupacijski sili.

Skrb za zdravje v Evropi

UNRRA bo preprečila epidemije

London. — Zdravstveni oddelki reliefne administracije združenih narodov se pripravljajo, da odide na evropsko celino, čim bodo zavezniške armade prodrle do Pariza, z namenom, da se prepreči morebitne epidemije ter da se vzpostavi zdravstveno stanje. Načelnik oddelka je dr. Wilbur A. Sawyer, bivši direktor zdravstvenega oddelka Rockefellerjeve zdravstvene ustanove. On je izjavil, da dosedanj pregled zdravstvenega stanja v Evropi ne kaže, da bi grozila kakšna epidemija. V nekaterih krajih so se sicer pojavili slučajni tifusi, med tem ko otroci trpe največ vseh posledic. Najbolj pa se je razširila bolezen jetike po vsem evropskem kontinentu. Organizacija UNRRA, se bo valed tega morala takoj lotiti dela, da se jetika ne razpase.

Delo zdravstvenega oddelka je že v teku. Prišlo se je najprej med begunci v Angliji, največji obseg pa je zavzelo v Kairu, Egipt, kjer je največje število beguncev, namreč 50.000, ki so prišli iz Jugoslavije, Grčije in Albanije. Ti živijo v posebnih taboriščih in osebje UNRRA jih podučuje o pravih splošnih zdravstvih.

UNRRA je organizirala tri posebne misije, ki bodo vodile delo zdravstva na Balkanu. Ena teh bo odšla v Jugoslavijo, druga v Grčijo in tretja v Albanijo. Sodelovalci bodo z vojaškimi oblastmi v vseh osvobojenih krajih. Glavni namen zdravstvenega oddelka organizacije UNRRA je, da se prepreči razširjanje bolezni in da se pomaga gladnim, kajti z zadostno in pravilno hrano se lahko odvrnejo epidemije, kakršne so sledile prvi svetovni vojni. Doslej se so pojavili slučajni tifusi v Rumuniji in Jugoslaviji, statistika o pojavih tuberkuloze pa je zelo pomanjkljiva.

UJETI NEMŠKI GENERALI APELIRAJO NA ARMADO

Dvigne naj se proti Hitlerju in njegovi kliki

RESNO SVARIL O PRED KATASTROFO

Moskva, 26. jul.—Moskovski listi so objavili apel šestnajstih nemških generalov, katere so Rusi ujeli v zadnjih štirih tednih, v katerem naglašajo, da je Nemčija že izgubila vojno, obenem pa pozivajo druge generale, naj se dvignejo proti Hitlerju in njegovi kliki, ustavijo sovražnost, preden se vojna raztegne na nemško ozemlje. Strmoglavi naj nacistični režim in s tem končajo vojno. Apel je bil objavljen s podpisami generalov.

Apel bi bilo najbrže podpisalo deset drugih generalov, katere so Rusi porazili in so bili ubiti na bojiščih. To poudarja med drugim, da so generali, ki so se borili v dveh vojnah, prišli do zaključka, da je borba brezupna in da na Nemčiji stoji pred katastrofo. Izjavili so, da je dolžnost vseh nemških častnikov, da pojasnijo situacijo, kakršna je, vojakom.

Generali so v manifestu, ki vsebuje več tisoč besed, orisali potek vojnih operacij na vzhodni fronti od začetka in navedli vzroke porazov nemških armad. Naglasili so, da je edina alternativa strmoglavljenje Hitlerjevega režima. Nemško ljudstvo bo uničeno, če se armada ne bo uprla in končala vojno.

To priznanje nekdanj arogantnih nemških generalov je bilo objavljeno na prvih straneh moskovskih listov. Zavrnilo so trditve, da je bila Nemčija zabodena v hrbet po sovražnikih in da je Hitler tisti, ki je porinil nož v hrbet Nemčije in da je on odgovoren za vse, kar je doletelo deželo.

Ujeti generali so bili poveljniki nemških vojaških zborov v centralnem sektorju vzhodne fronte. Izjavili so, da so Rusi v tem sektorju zdrobili 30 nemških vojaških divizij v zadnjih tednih in da se rdeče armade zdaj vajo z veliko naglico proti nemški meji. Prekoračile so že reko Bug in obkrožile več nemških vojaških divizij.

Bracken o položaju v Nemčiji

General Eisenhower odloči glede kapitulacije

London, 26. jul.—Brendan Bracken, načelnik britskega informacijskega urada, je v svojem govoru pred člani Zveze dopisnikov zunanjih listov omenil položaj v Nemčiji, kjer se dogodki, odkar se je atentat na Hitlerja ponesrečil, razvijajo z bliskovito naglico, tudi izjavil, da je general Dwight D. Eisenhower, vrhovni poveljnik zavezniške sile v Evropi, edina oseba, ki lahko odloči glede kapitulacije Nemčije.

"Mi se ne pogajamo z Nemci," je dejal. "Brezpogojna kapitulacija ne pomeni miru popolne uničenja. Naše roke niso povezane v naporih, katerih cilj je vzpostavitev civiliziranega življenja v Evropi. Ako se se pokazala obetajoča znamenja popolnega poraza nacistične vojne mašine na dveh frontah, je Hitler največ prispeval k temu. Mi ne bi radi videli, da bi Hitler padel pod kroglo zarotnikov, temveč da pride pred sodišče kot največji zločinec vseh časov, da to izreče kazen."

Bracken je dalje rekel, da se nemški generali zavedajo, da je Nemčija že izgubila vojno. Ti so prav tako odgovorni za izbruh vojne kot Hitler, ker so ga vedno podpirali. On je prišel na krmilo Nemčije s pomočjo članov nemškega generalnega štaba.

Stimson svari pred optimizmom

Vojna še ni dobljena

Washington, D. C., 26. jul.—Vojni tajnik Henry L. Stimson je v svojem govoru po radiu svaril ameriško ljudstvo, naj se ne vda optimizmu in poudaril, da je mnenje, da bo Nemčija kmalu poražena, zmotno. Čeprav so nemški generali in ljudstvo izgubili upanje o zmagi, Nemčija še ni zlomljena.

Stimson se je zadnji teden vrnil v Washington z obiska front v Italiji in Franciji. Tam se je mudil tri tedne in imel razgovore s poveljniki zavezniške oborožene sile.

"Ameriško ljudstvo se mora zavedati, da ima opravke z močeno sovražno silo na kopnem, morju in v zraku," je rekel Stimson. "Znamenja, da se bo ta sila zrušila pod udarci zavezniškov so se sicer pokazala, toda vojna ne bo kmalu končana s popolnim porazom sovražnika. Amerika se mora pripraviti na nadaljnje žrtve v tej vojni."

Mala podjetja propadajo

Vzrok: boljši zaslužek v tovarnah in vojaščina

Washington, D. C. — Trgovinski departament je objavil uradne številke, ki kažejo, da je v letu dveh let zapiralo vrata čez milijon podjetij. Te se nanašajo na leto 1942 in 1943, torej na prvi dve leti, odkar je Amerika stopila v vojno.

Natančno število podjetij, ki so v tej dobi prenehala poslovati, znaša 1.073.000, v isti dobi pa je bilo obnovljenih samo 572.000 novih podjetij, dočim se je 541.000 podjetij prenosovalo, nekatera teh pa so prešla v roke novih lastnikov.

Zadnji podatki o napredku in nazadovanju malih in srednjih velikih podjetij so priobčeni v julijski številki mesečnika "Survey of Current Business," publikaciji trgovinskega departamenta. Članek pravi, da so to "pretresljive" številke, ki navidezno kažejo, da je vojna decimiralala podjetja, v resnici pa to ni popolna slika. Posledice vojne niso na splošno prizadele podjetij. Dobički obstoječih podjetij rastejo, medtem, ko so nekatera mala podjetja bila prisiljena prenehati.

Veliko število malih podjetij uspeva in dobički so izredno veliki. Članek poudarja tudi dejstvo, da pretežno večina malih podjetij, ki so prenehala poslovati, niso postala žrtve vojne kot take. Vzrok je v tem, da so lastniki "propadlih" malih podjetij videli priliko, da bodo več zaslužili v vojnih industrijah. Šlo je doma s svojim podjetjem. Šlo je torej za večje dohodke, zato so dali slovo svojemu podjetju in odšli v vojne industrije.

Drugi vzrok za veliko število "propadlih" podjetij je pa odhod mladih podjetnikov v armado. "To dvoje, vojne industrije in vojaško navačanje, je torej glavni vzrok, da so številna mala podjetja zaprla vrata, ne pa pomanjkanje prilik za uspevanje malih podjetij," zaključuje članek trgovinskega departamenta.

največji zločinec vseh časov, da to izreče kazen."

Bracken je dalje rekel, da se nemški generali zavedajo, da je Nemčija že izgubila vojno. Ti so prav tako odgovorni za izbruh vojne kot Hitler, ker so ga vedno podpirali. On je prišel na krmilo Nemčije s pomočjo članov nemškega generalnega štaba.

Domače vesti

Obiski

Chicago.—Glavni urad SNPJ in uredništvo Prosvete sta 25. julija obiskala Joseph in Jennie Oblak iz Milwaukeeja, kakor tudi vojak Nick Kaiser iz Chicago.

Nov grob v Penni

St. Michael, Pa.—Dne 22. julija je umrla Ana Kristel, članica društva 190 SNPJ. Rojena je bila 1. 1889 v Rajhenburgu na Štajerskem.

Padel na Novi Gvineji

Rock Creek, O.—V bojih na Novi Gvineji je 26. maja padel Pfc. Edward Sintić, sin družine Thomas Sintić. Po odhodu v armado je bil leto dni v Panami, potem v Avstraliji, zadnje poldrugo leto pa na Novi Gvineji. Star je bil 30 let. Poleg staršev zapušča dve sestri in dva brata, od katerih je eden pri vojaki na Pacifiku.

Is Clevelanda

Cleveland.—Pvt. Frank Skufca, star 36 let, ki služi pri padalski vojaški skupini, je pogrešan od dneva invazije Francije.—Mrs. Stérle, 1323 Russell rd., se je vrnila iz bolnišnice.—Operaciji se je morala podvreči Antonia Stokel, 15917 Whitcomb ave. Nahaja se v bolnišnici Glenville. — Zbolet je Anton Drobnič, 1051 E. 72 st.—Družina John Trsnar je bila obveščena od vojnega departamenta, da je bil 15. junija ubit v Italiji njihov sin Pfc. Ralph Trsnar, star 20 let. Pri vojaki je bil 14 mesecev in preko morja sedem mesecev. Poleg staršev zapušča tri sestre in dva brata.

Padel v Belgiji

Aliquippa, Pa.—John Rupnik ml., star 21 let, je bil 11. maja ubit, ko je bila letelca trdnjava, na kateri je služil, sestreljena na tla nad Liegem v Belgiji.

Svetovna banka ima težave

Sovjeti zahtevajo znižanje kvote

Bretton Woods, N. H. — Stališče sovjetske delegacije na mednarodni finančni konferenci, da se zniža njena kvota prispevkov za predvidevano svetovno banko, je začelo vrglo konferenco v zastoj. Svetovna banka se snuje z glavnico 10 milijard dolarjev in vsaki sodelujoči deželi je določena kvota.

Konferenca je doslej pristala na zahteve sovjetske delegacije glede plačila bančne vloge, da se plača v zlati valuti v dobrih petih let. Poleg tega bo Rusija deležna posebnega upoštevanja glede posojil za obnovljenje njenih opustošenih pokrajin. Del svoje kvote bo Rusija plačala takoj, ostali del pa na obroke.

Sovjetska Rusija bo prispevala v stabilizacijski sklad \$1.200.000.000, skupni fond pa se ustanovi z glavnico \$8.800.000.000. Združene države bodo prispevale največ, in sicer \$2.750.000.000, Anglija pa \$1.300.000.000. Sovjetska delegacija zahteva, da se njen prispevek za svetovno banko zniža pod njenim kvotnim prispevkom stabilizacijskega sklada.

Delegaciji preostaja samo še tri dni, da zaključijo svoje delo. Doslej ni sovjetska delegacija povedala, kaj smatra, da bi bila njena bančna kvota. Ameriški delegat je govoril, če se zniža ruska kvota, da se morajo poročeno znižati tudi kvote ostalih dežel. Medtem pa Rusija in ostali združeni narodi vztrajajo, da Amerika vliži v svetovno banko največ.

Konferenca se je imela zaključiti že pred nekaj dnevi, a je bila podaljšana z namenom, da se rešijo vsa glavna vprašanja. Glavna točka na programu, ki se mora rešiti, je vprašanje o ustanovitvi banke in določitev kvotnih prispevkov.

HITLER ODREDIL MOBILIZACIJO VSEH SREDSTEV

Goering, Goebbels in Himmler dobili veliko oblast

ČLANI ZAROTNISKE KLIKE LIKVIDIRANI

London, 26. jul.—Adolf Hitler je z najbolj drastičnim dekretom izmed vseh, kar jih je izdal, odredil totalno mobilizacijo vseh sredstev, človeških in materialnih, v vsej Nemčiji in deželah, katere je okupirala nacistična obožena sila. Za direktorja mobilizacije je imenoval državnega maršala Hermann Goeringa, Paula Goebbelsa, ministra nacistične propagande, pa je poveril vso oblast nad življenjem nemškega ljudstva. Heinrich Himmler, načelnik Gestapa, tajne policije, je bil imenovan za vrhovnega poveljnika oborožene sile v notranjosti Nemčije.

Hitlerjeva poteza je, kot vse kaže, zadnji obupni poskus v naporih za ojačanje Nemčije pred prihajajočo bitko, v kateri se bo odločila njena usoda. Ta je bila storjena ob deseti obletnici nacističnega puča v Avstriji, prve geste nacistične agresije proti drugi državi, ki je rezultirala v umoru kancelarja Engelberta Dollfusa.

Dekret naglašajo, da morajo biti vsi smotri javnega življenja v Nemčiji podvrženi totalnim vojnim naporom. Goebbels bo pomagal Goeringu pri totalni mobilizaciji. Slednji bo imel govor po radiu, v katerem bo naznanil dalekosežne spremembe v kulturnem in ekonomskem življenju Nemčije in okupiranih dežel.

Himmler je postal diktator na notranji fronti. Njemu je bila poverjena odgovornost za vzdrževanje reda in zadržanje vsake opozicije. Prvi odmev totalne mobilizacije je prišel v obliki ukaza, da morajo Nemci v restavracijah in drugih javnih prostorih molčati v teku čitanja odredb vrhovnega poveljstva.

General Kurt Dittmar, vodilni nemški radijski komentator, je dejal, da so bili člani zarotniškega kroga, ki so nameravali umoriti Hitlerja, likvidirani v kraju, kjer je bila zarota skovana. Dittmar ni razkril imena kraja, kjer se je izvršila likvidacija zarotnikov.

Radio London je objavil poročilo, da so gestapovci aretirali generala Eberharda von Mackensena, sina feldmaršala Augusta von Mackensena, in da je dr. Hans Thomson, nemški poslanik na Švedskem, pod policijskim nadzorom.

Napori za končanje stavke

Vladni odbor posegel v konflikt

Cincinnati, O., 26. jul.—Uradniki avtne unije, včlanjene v Kongresu industrijskih organizacij, in reprezentantje Wright Aeronautical Corp. so se sestali z namenom končanja stavke, ki je zavrla produkcijo motorjev za bojna letala.

Okrog 5000 delavcev je zavežanih v stavki in izgleda, da se bo razširila. Voditelji unije so apelirali na vojni delavski odbor, naj poseže v konflikt. Odbor je v odgovoru na apel pozval stavarke, naj se takoj vrnejo na delo.

Robert Spitzmiller, predsednik krajevne avtne unije, je dejal, da so strojniki pretepli več stavarjev na ukaz kompanijskih uradnikov.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združeno državo (inven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, trame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

188

Datum v oklepaju na primer (July 31, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Zadnja brca "new dealu"

Zadnja konvencija demokratske stranke je bila nekoliko bolj živ in privlačen cirkus kot je bil cirkus republikanske stranke. Oba cirkusa sta se vršila v istem prostoru v Chicagu, ki slovi tudi radi smrdljive in do mozga korumpirane demokratske politične mašine pod vodstvom "spoštovanega" župana Kellyja.

Demokratski cirkus je bil bolj živ in bolj "privlačen" največ valed pestrega boja za ponovno nominiranje podpredsednika Henryja Wallaca. Za njegovo nominacijo je vpregel vse svoje sile politični odbor CIO, kakor tudi železničarske bratovščine in deloma tudi voditelji ADF. Kot so pokazala razna slamaata glasovanja, posebno pa glasovanje Instituta za javno mnenje, je bil Wallace ljubljenej tudi pretežne večine "rank and file"—volilcev in pristašev demokratske stranke. Pri slavnem glasovanju tega instituta je dobil 62% demokratskih glasov, najbližji tekmeč pa komaj 18%.

Ce bi torej veljala volja demokratskih volilcev, bi bil Wallace ponovno nominiran z veliko večino že pri prvem glasovanju. Ampak korumpirani in torijski bossi starih kapitalističnih strank se poživljajo na ljudsko voljo. Tako so storili tudi v Wallacevem primeru.

On je že precej časa slovel kot "zadnji new dealer," ki je še ostal na važni poziciji v Washingtonu. Medtem, ko se je predsednik Roosevelt znal prilagoditi konservativnemu in reakcionarnemu valu, ki je po prvem terminu "new deala" zopet pričel objemati deželo, sprva polagoma in boječe, toda z vsakim letom bolj drzno in v večjem obsegu; in medtem, ko so se večinoma vsi bolj vplivni "newdealovci" zopet prelevili v konservativce ali pa so dobili brco, je Henry Wallace ostal "trmast" in pričel se bolj odločno izpovedovati svojo vero v "new deal"—v razne reforme v interesu "malega ... pozabljenega človeka." Šel je še dalje in pričel oznanjati celo—"stoletje malega človeka ..."

Tako je Wallace zadnjih par let postal posebljen simbol in neopgljiv izpovednik newdealskega liberalizma. Ker z demokratskimi bossi ni hotel delati nikakih kompromisov, jim je postal največji trn v peti in proti njemu so dvignili odprto revolto. Pred štirimi leti jih je Roosevelt prisilil, da so ga nominirali za podpredsednika, toda sedaj tega ni hotel storiti.

In on je bil edini, ki bi bil demokratske bosse lahko prisilil, da sprejmejo tudi Wallaca, če bi bil rekel, da brez njega tudi on ne kandidira. Toda v pismu, namenjenem konvenciji, se je napram Wallacu zelo hladno izrazil. Rekel je sicer, da bi zanj glasoval, ako bi bil na konvenciji, toda med vrsticami je povedal, da mu je skoraj vseeno, če Wallaca nominirajo ali ne.

Tako je Wallaca dobil breo. In dobil je breo predvsem zato, ker se ni hotel prilagoditi reakcionarni politični klimi, ki veje po deželi že več let in grmi proti "new dealu" kot bi bil največja kuga.

Pravi pomen Wallacevega poraza pa je v tem, da je demokratska stranka dala zadnje brco "NEW DEALU." V platformi se sicer sklicujejo na newdealske reforme, češ, mi smo jih udeležili in mi jih bomo varovali in tudi po potrebi raztegnili, ampak dejstva govore glasneje kot besede. In z ničemer niso demokratski bossi toliko demonstrirali proti newdealskemu liberalizmu kot s tem, da so dali breo Wallacu. In breo so mu dali zato, ker odprto izpoveduje in je postal nekaj simbol "new deala."

Senator Truman, ki je porazil Wallaca, sicer ni kak zagrižen reakcionar. Svoj sloves si je ustvaril v zadnjih treh letih, ko je senatski odsek pod njegovim vodstvom deželi najbrže prihrani milijonček s svojimi zelo objektivnimi preiskavami raznih faz vojnega napora, kakor tudi vladnih smernic.

Ampak dejstvo, da so Trumanu podprli južni demokratje in bossi notoričnih korumpiranih mašin izven Juga, na primer fašist Hagie iz New Jerseyja, čikaški tamani Kelly, Crumpova mašina iz Tennesseeja, Prendergastova oziroma Hanneganova iz St. Louisa, je dovolj velik dokaz, da demokratski burbonci in korupcionisti nimajo strahu pred Trumanom. Vsaj ne toliko kot pred Wallace. Roosevelta so pa nominirali za četrti termin vsled tega, ker bi bili brez njega sigurno vnaprejšnji obojeni porazu.

O Wallacu naj rečemo še to, da ni noben radikalec, še manj pa —revolucionar. Fundamentalno še vedno veruje v nekaj reformiran kapitalizem brez monopolov in mednarodnih kartelov. Ta misel se vije v mnogih njegovih govorih. Mišljenja je tudi, da je kapitalizem mogoče "reformirati" toliko, da bo mogel uspešno funkcionirati kot vzdržljiv ekonomski red. Ampak to njegovo mišljenje se kreše z vsimi dokazi, kajti kapitalizem se ne brani le vsake reformacije, marveč se spaja tudi v vedno večje monopole doma in mednarodno.

Kot izpovednik "new deala" in reformiranega kapitalizma, Wallace načelno veruje in podpira tudi združeno gibanje. Kapitalisti in politični burbonci mu vse to štejejo za zlo. In zato so mu dali breo.

Ampak breo so mu dali deloma tudi zato, ker je med največjimi oboževalci predsednika Roosevelta, kateremu izkazuje skoraj pasjo zvestoto. To se mogoče sliši paradoksalno, toda je resnica. Predsednikovim nasprotnikom med demokrati so se na njegov račun maščevali nad Wallace, ker Roosevelt ne morejo do živga, obenem mu pa končno onemogočili, da ne bo mogel več izvajati "slabega" vpliva na Belo hiso.

Njegov vpliv pri predsedniku zadnjih par let sicer ni bil velik, toda lahko bi postal. In v slučaju, da bi se predsedniku kaj zgodilo—če bo ponovno izvoljen—bi ga on avtomatično nasledil. Ampak za stranko južnih burboncev, Haguejev in Kellyjev bi bilo kaj takega preveč ...

Glasovi iz
naselbin

PRISPEVKI ZA SANS

Ambridge, Pa. — Ker pri naši podružnici št. 11 SANSa nimamo obveznih rednih mesečnih prispevkov, vemo pa, da je moralna in gmotna podpora SANSu potrebna, da nadaljuje svoje važno in potrebno delo v korist trpečemu narodu v stari domovini, zato so na junjski seji sestre Jennie Anžur in Zofija Tekstar prevzele nalogo, da gredo po naselbini pobirati prostovoljne prispevke v ta namen. Nabrale so lepo vsoto \$58.50, zakar jima naj bo izrečena na tem mestu prav lepa hvala.

Lepa hvala tudi vsem prispevateljem! Darovali so sledeči: \$5 Anton Rosenberger, \$3 John Anžuru; po \$2 Joseph Tekstar, Martin Habich, Frank Gorup, Arnold Anderson, Frank Rosenberger (Park Rd.), Louis Uher-nik starejši, George Bajuk, John Gaspersic in Frank Yanchar. Po \$1 August Rosenberger, Anton Ziberna, Katherine Rosenberger starejša, Mary Jerman, John Rosenberger, Joseph Sumrak, John Lieker, Agnes Smrzlick, Frank Posega, Rudolph Kosela, Anton Bono, Peter Rogina, Anton Grandovic mlajši (Maplewood), Anton Grandovic starejši, (Maplewood), John Kerzan starejši, Nazzie Murshetz starejša, Joseph Rosenberger, Mary Vukov-cak, John Becek, Ferdinand Becek, Rudolph Kuhel, John Uher-nik, Mary Posega, John Grandovic starejši, Anton Grandovic, Anna Zorman, Joseph Elic, John Kocjan, Anton Sum-rak in John Knafele. Po 50c Mary Peltz, Christine Gaul, Peter Svegel starejši, Caroline Hočevar in Alphonse Terbizan.

Skupaj \$58.50, katere sem odposlal na urad SANSa v Chicagu. S pozdravom, Anton Rosenberger, tajnik podr. št. 11 SANSa.

Chicago, Ill. — Več kot tri leta je minilo, odkar so naci-fašistične tolpe udrele v našo Slove-nijo in Jugoslavijo, kjer so brez usmiljenja in ne oziraje se na človeško in mednarodno pravo, začele podirati in požigati hiše in cele vasi ter ropati, preganjati in moriti naše ljudi.

Ko je naš narod v stari domo-vini uvidel, da tako ne more več dalje, ako noče, da bo popolnoma iztrebljen in uničen na svoji lastni zemlji, je prijel za orožje ter se je v svojo silo uprl svojim zatiralcem, tako okupa-torjem kakor tudi svojim doma-nim izdajalcem. In sedaj bije boj na življenje in smrt za do-vego svojih človečanskih pravic in svobode.

Ta pravičen boj prinaša našemu ljudstvu grozno trpljenje in ogromne žrtve, ki ne smejo in ne bodo zamen, ker resnica in pravica mora končno zmagati. Mi ameriški Slovenci in Slove-nke lahko v tej borbi veliko po-nagamo, da bo njih cilj čim prej dosežen in sicer tako, da moralno in gmotno podpiramo Slo-venski ameriški narodni svet (SANS), ki si je nadel težko, to-da plemenito nalogo: pomagati k osvoboditvi in združitvi Slo-venije v okvirju demokratske federativne Jugoslavije, kjer bo imel naš narod boljše pogoje za razvite svoje kulture in sploš-nega blaginjanja.

Zavedajoč se dolžnosti do mo-gega naroda, sem se tudi jaz po-dal okrog naših rojakov pobirat in ne kroni.

Michael Chock, 315.

Chicago, Ill. — Več kot tri leta je minilo, odkar so naci-fašistične tolpe udrele v našo Slove-nijo in Jugoslavijo, kjer so brez usmiljenja in ne oziraje se na človeško in mednarodno pravo, začele podirati in požigati hiše in cele vasi ter ropati, preganjati in moriti naše ljudi.

Ko je naš narod v stari domo-vini uvidel, da tako ne more več dalje, ako noče, da bo popolnoma iztrebljen in uničen na svoji lastni zemlji, je prijel za orožje ter se je v svojo silo uprl svojim zatiralcem, tako okupa-torjem kakor tudi svojim doma-nim izdajalcem. In sedaj bije boj na življenje in smrt za do-vego svojih človečanskih pravic in svobode.

Ta pravičen boj prinaša našemu ljudstvu grozno trpljenje in ogromne žrtve, ki ne smejo in ne bodo zamen, ker resnica in pravica mora končno zmagati. Mi ameriški Slovenci in Slove-nke lahko v tej borbi veliko po-nagamo, da bo njih cilj čim prej dosežen in sicer tako, da moralno in gmotno podpiramo Slo-venski ameriški narodni svet (SANS), ki si je nadel težko, to-da plemenito nalogo: pomagati k osvoboditvi in združitvi Slo-venije v okvirju demokratske federativne Jugoslavije, kjer bo imel naš narod boljše pogoje za razvite svoje kulture in sploš-nega blaginjanja.

Zavedajoč se dolžnosti do mo-gega naroda, sem se tudi jaz po-dal okrog naših rojakov pobirat in ne kroni.

Člani in članice časniškarskega glida (CIO) v Los Angelesu na postaji Rdečega križa, da prispevajo svojo kri za ranjene vojake.

prostovoljne prispevke v pomoč SANSu. To delo večkrat ni nič kaj prijetno, ker se še sem pa tam najdejo Janezi Nedam, ki ne poznajo ali pa nočejo poznati trpljenja in gorja, skozi katero gre naš narod v starem kraju. Ne samo, da tak Janez Nedam odkloni svojo pomoč, ampak ti celo kakšno pikro besedo vrže v obraz. V splošnem pa moram reči, da so naši rojaki zavedni in temu potrebnemu gibanju naklonjeni.

Nabral sem vsega skupaj zne-sek \$37.00, katerega sem izročil SANSu v podporo. Prispevali so sledeči: Anton in Mary Basko \$3. Po \$2 Louis in Mary Steb-lay, Albina Lazzaretti, John Ka-lan, John Petek, čevljar, in John Pluth, 2456 S. Lawndale Ave. Po \$1.00 Paul Berger, John Alič, Joseph Placatka, Vin-cent J. Meden, Leo Bruce, Peter Snyder, Gust Georges, Ignatz Jereb, Frank S. Tauchar, Nick Kordic, Frank Sustek, John Hu-jan, Anton Trojar, Lukas Groser, Cyril Mrva, Math Cukale, Anton Andres, Josephine Antonicic, Jo-seph R. Freund, Blaž Oremus, John Baricovich, Joe Kerzich, Raymond Sepulski in Joseph Gratchner Jr.

Med imeni darovalcev je tudi nekaj oseb, ki so drugorodci. Vsem tem prispevateljem se za njih naklonjenost in podporo prav lepo zahvaljujem. Z brat-skim pozdravom,

Louis Steblay.

Upravni urad SANSa potrjuje prejem gori omenjenega zneska \$37, ter se nabiralcu, kakor tudi darovalcem iskreno zahvaljuje.

PISMO PRIJATELJU TURKU

Bellingham, Wash. — Upam, da ne bo prijatelj Matt Turk iz San Diega, Cal., užaljen, ker mu od-govarjam javno v Prosveti.

Turk mi je pisal pismo in med drugim omenja tudi tehnokraci-jo. Pravi, da je bil prejšnji ured-nik Prosvete nasproten tej ideji in prav tako jaz, ampak, pravi prijatelj Turk, da sem se "po-boljšal", ker sem v nekem dopi-su nekaj omenil v prilog tehnokracije.

Naj na kratko omenim: Da, tehnika je že v polnem zamahu, seve, za vojne operacije, po vojni pa bo prav tako potrebna za zgraditev razdelanih krajev. To posebno v Evropi z Rusijo vred. V Ameriki, v Združenih drža-vah, pa ni sile in tehnika se bo uporabljala za zalaganje drugih dežel z gradbenim materialom. Tehnika vedno napreduje, novih iznajdb je z vsakim dnevom več, zato ne more nihče napraviti na-črta, ki bi bil popdlen za—"vse čase."

Velika ovira je tudi zasebna lastnina. Ako bi zdaj pričeli s podržavljanjem glavnih sirovin in industrije, tako kot so storili sovjeti, bi nastala prava revolucija, kajti ameriško ljudstvo z delavstvom vred bi se pridružilo skupini, ki nasprotuje "sovjetskimi idejam". In tako vidim, da v Ameriki še nismo zreli za ve-liko ideje. Mi lahko zahtevamo od našega Strica Sama, da nam da večji kos kruha, ako je mogo-če—in mogoče je!

Amerika je bogata! Kar se ti-če uporabe novih tehničnih iz-najdb, jih bodo uporabili brez nas. Verjamem pa, če bodo kje, bodo po vojni v Rusiji upregli vso mogočo znanost in vse fizi-čne sile, da bodo zmagali v miru prav tako kot v vojni.

Ali si čital članek Scotta Near-inga, ki ga je Prosveta ponatis-nila z dne 12. julija? V odstavku se glasi: "In the long run it seems likely that the Soviet Union will unify the continent in a functioning federation." Takšno sodbo o Sovjetski uniji sem imel že dolgo časa, da si mo-ra prizadevati in postati močna; da se združi ekonomsko, naka-r tista politika enostavno odpade, kajti oni je ne bodo potrebovali.

Kaj pa je politika, ki nam po-vzroča toliko zgage in nestrpno-sti? V glavnem politika stremi, da ohrani sedanji sistem, ali z drugimi besedami, politika je po-barvana laž. Če bi bila vsa Ev-ropa ekonomsko združena, to se pravi, da bi vse meje odpadle in prav tako profiti, potem šele bi imela tehnika široko polje za ekspanzijo. Nekoč sem napisal dopis, v katerem sem razpravljal o tem problemu, toda ga ni bilo na svetlo, kajti urednik Prosvete ga je vrge v koš. Pisal sem: Ali ne bi mogla biti vsa Evropa ena hiša? Vsaka dežela ima dobrine, take ali take vrste, ki so potre-be za agrikulturo ali drugo in-

Belcrusi se vračajo v razdelani Minak potem, ko ga je osvobo-dila zmagovita rdeča armada.

dustrijo. Te dežele izmenjavajo svoje blago po gotovih cenah, lahko pa bi izmenjavale svoje dobrine brez vsake cene, ker bi uživali vsi narodi enako, prav tako kakor uživa družina svoje pridelke. Morda bi kdo rekel, "naša dežela je bogatejša od one druge in zakaj naj bi si delili enako?" Črna gora je najrevnejša dežela v Jugoslaviji, dočim je Slavonija rodovitna in rodi ve-liko žito. Seve, po trgovskem sistemu se to ne sklada, ampak če bi bila "ena hiša", pa ne bi motilo prav nič, ako je ena de-žela bolj bogata kot druga.

Ako bi bila Evropa "ena hiša", potem se razume, da bi bila tudi ena žitnica za svo Evropo. Nihče se ne bi ujedal nad Črnogorci za-to, ker je gorata njih dežela. Črnogorci bi šli delat tja, kjer bi bila večja potreba za delavce, prav tako bi šli s trebuhom za kruhom kot smo šli mi, ko nam ni mogla dati naša domovina do-volj kruha.

Pri tem pa ne smemo pozabiti, da ni denar vse, temveč moje in tvoje roke, katere ustvarjajo bo-gastvo. Ako bi bili mi, ki ustvar-jamo, združeni in ako bi se zave-dali kapitala, ki ga posedujemo —naše roke, naše možgane—po-tem bi dali ultimativno častilcem zla-tega teleta. Dejali bi: "Vi pose-dujete vasi kapital in mi ustvar-jamo. Toda brez uporabe naše-ga kapitala—brez našega ustvar-janja—vi poginete kljub vašemu kapitalu. Mi lahko živimo brez vašega kapitala, vi pa ne morete brez našega DELA!"

Kljub vsej opevani svobodi in demokraciji, ki jo je neprestano opeval bivši urednik Prosvete, je šel moj dopis v koš. Tisti dopis je bil zanj, za "bojevnika" delav-cev, preveč radikalen.

Delavstvo še ni dovolj naobra-ženo. Zato razne organizacije, svetovne in posvetne, pa tudi vo-ditelji unij, in vsi oni, ki so na vrhu, ki imajo kneževske plače, razdružujejo delavstvo, se boje delavske združitve bolj kot kak-šen bankir. Nesreča je, da mno-gi, ki so morebiti v strokovnih unijah, mislijo, da so že dovolj združeni.

Na koncu končam z besedami: imejmo upanje ... Veliki mislec Gregor Tolstoj je prerokoval: Od vzhoda pride dan—svoboda!"

Bodočnost pripada slovenskim —mongolskim narodom!

George Gornik, 493.

PISMO SLOVENSKEGA MORNARJA

Boston, Mass. —Zadnjič sem nekoliko opisal, kako smo se se-stali z našimi primorskimi Slo-venci v Casablanci, danes pa bom povedal nekoliko o Arab-ici v severni Afriki, ki živijo pod francosko vlado in se jim ne godi bolje, kakor slišimo, kot se godi domačinom v Indiji pod an-gleško vlado.

V nekaterih arabskih krajih je zelo lepo, posebno v parkih. Ko sem bil tam prvič letos me-seca marca, je bilo že vse v ro-žah. Po sredi glavnega trga sem od vseh strani slišal petje ka-narčkov; skoraj na vsakem dru-gem poslopju je bila ptičja klet-ka, obešena kar zunaj pred hišo. To je bilo zares lepo. Kar se pa arabskih ljudi samih tiče, vlada tam ubožstvo. Zvečer, ko se za-čne mračiti, se Arabci posejajo za kakšnim ogrom, kar po dvaj-set skupaj, pa se drug na dru-ga naslanjajo pa spijo. Ni-majo premoženja, imajo pa vsaj lepo naravo.

Tudi naši bratje Slovenci v stari domovini niso bogati, a tu-di oni imajo svojo lepo zemljo,

svoje starodavne navade, pred-vsem pa svojo prelepo pesem, ki je najlepša na svetu. Zda potrebujemo pomoči. Kdor le more, naj vsaj nekaj daruje za njihovo odrešitev. Rekli boste, kako je bilo pa po zadnji vojni! Te-daj so bile drugačne razmere. Sedaj imamo zadnjo priložnost za rešitev naših Slovencev, ki so prišli pod Nemce, Italijane in Madžare. Tudi ne smemo po-navljati, kaj nas stari kraj briga! Vsak izmed nas ima še kak-šnega svojih v starem kraju. Prav bo, da ne mislimo samo nase, temveč tudi nanje. Toliko mimogrede.

Sredi junija meseca smo se odpeljali po morju na boj; kam, ne morem povedati. Dva tedna smo se vozili in vsak dan je bila megla in mraz. Iskali smo nem-ške podmornice. Nemci pa nas. Neko popoldne se je začelo stra-šansko streljanje. Nemška pod-mornica je spustila tri strele na nas in vsakokrat zgrešila. Nato so se začele oglašati naše rušil-ke in so res kmalu spravile pod-mornico ven izpod morja. Uje-li smo 30 mož, dva oficirja in kapitana. Podmornico smo po-topili; z njo je šlo 25 nemških mož na dno morja. Kapitan je bil zelo ranjen ter je naslednji dan umrl. Vprašali so nemške ofir-cirje, kaj naj z njim naredijo. Odgovorili so, naj ga spustijo nazaj v morje, ker je tako že-lel, preden je umrl. Se tisti dan smo imeli zelo lep pogreb za njim.

Včasih premišljuje, kako je to, da so ljudstva in narodi že tako stari, pa so vendar zmeraj hušje vojne po svetu. Ali bo po tej vojni drugače?

Prilagam imena slovenskih ujetnikov v Casablanci. Veseli bodo, če jim sorodniki in znanci iz Amerike pišejo. Vsa pisma pošljite na naslov: Ivan Juriševič, 7202, 2 Rt. Comp. A, Natusa, Oran, Algeria. — Leskovez Leopold, Predgrize št. 9, posta Črni vrh pri Idriji—Cernac Mi-hael, Rakitnik št. 6, p. Prestra-nek pri Postojni—Komavli Jo-žef, Brestije št. 4, p. Kojsko, Go-ricka—Jakin Anton, p. Šterijan št. 227, Gorica—Dimi Ivan, p. Ville d'Icica Apriano št. 73, Re-ka—Franci Jožef, Via Edmon-do De Amicis št. 5, Reka—Juriševič Ivan, Golac št. 52, p. Ob-rov, Reka—Jurada Jožef, Gri-maldo, št. 8, p. Cereto, Pola—Perić Juvatin, Sterna št. 4, p. Grucan, Pola—Bestović Alojz, Spinoso št. 49, p. Parenzo Villa Monte, Pola—Cervacić Franc, Pinguento Strana 20, Pola—Zonta Anton, Codoglie Zonfi št. 4, Pinguento, Pola.

Ob koncu svojega pisma se prav lepo zahvaljujem Tinetu Prelesniku za mesečno izdajo Prešernovega Glasa, ki mi piše-jo, kar me vedno zelo razveseli. S spoštovanjem,

Tomaž Cukale.

POPRAVEK

New Castle, Pa. —V mojem zadnjem dopisu je bilo nekaj po-mote in nekaj izpuščenega. Za-pisala sem, da me je neki rojak opomnil, da \$50, ki mi jih je po-slal moj pastork, je malenkost. Njegov sin da mu pošlje meseč-no \$100, ostala dva sinova pa voj-ne bonde. Svetujem temu roja-ku, ako mu je \$50 taka malen-kost, naj se usmili Joveva Bever-ja, ki mora sedeti v ječi. Zame je tako darilo lepo, in posebno še zato, ker je dokaz, da me pa-stork spoštuje kot nadomestnico njegove matere. Toliko v popra-vek.

Tončka Skufca.

Revolucionarno leto 1848

Talpa
(Se nadaljuje.)

Od tega ogromnega industrijskega napredka je imelo malo meščanstvo in delavstvo spočetka samo škodo. Stroji so metali ljudi na cesto, industrialci pa so sprejemali v delo predvsem ženske in otroke, ki so jih strašno izrabljali. Junaki julijske revolucije (delavci) so bili razcapani in so živeli po luknjah. Balbi je izračunal, da se je moralo od 31 milijonov Francozov 26 milijonov zadovoljiti dnevno s 5-11 souji (1-2 franka).

Slabe socialne razmere so bile kaj plodna tla za širjenje socialističnih idej, ki so jih pričel najprej propagirati utopični socialisti (Fourier, Saint-Simon), ki še niso poznali razrednega boja, nego so pričakovali, da bo socializem uresničila uvidevna buržoazija iz dobrosrčnosti. Intelektualci, ki so bili tudi nezadovoljni, so ustanavljali tajna društva; v teh društvih so vladale še močno fantastične ideje, njihova taktika pa je bila pučstovska, zato niso mogla uspeti. V 30tih letih je bilo več pučev, ki so bili seveda takoj zadušeni.

Pač pa sta izšli dve vstaji iz delavskih mas in sicer v Lyonu l. 1831 in 1834. Vzrok prve vstaje, ki je bila lakotna vstaja, je bila trgovska kriza l. 1830-1, ki je imela za posledico popoln zastoj svilene industrije v Lyonu in s tem v zvezi brezposelnost. Delavstvo je tedaj zasedlo Lyon, nakar je vlada poslala tja 26.000 vojakov, ki so po delavskih predmetih strašno pustošili. Vstaja l. 1834 je imela bolj politično zunanost, a je bila tudi v krvi zaratna.

V 40tih letih sta bila najbolj znana pariška socialistična teoretika: Louis Blanc in P. J. Proudhon. Prvi je v delu "Organizacija dela" (1842) obsodil konkurenco kot vir bede ter predlagal ustanovitev delavskih produktivnih združenj; njegovo geslo "organizacija dela" je imelo v februarjski revoluciji veliko vlogo. — P. J. Proudhon je v delu "Kaj je lastnina" obsodil vsako lastnino in vlado, zato ga smemo šteti med prve anarhiste. — V 40tih letih pa je prišel v Pariz tudi K. Marx, ki je tu študiral socializem in postal utemeljitelj znanstvenega socializma.

Skoraj osemnajstletno vlado Louisa Philippa označuje dvojne vrste dogodkov, ki teko vzporedno, in sicer: 1. vrsta korupcijskih afer in parlamentarnih skandalov, ki se v njih kaže meščanski pohlep po obogatitvi; 2. vrsta lakotnih vstaj in pučev, ki se v njih zrcali obupanost izrabljane delavskega razreda. Med tema dvema strelskima jarkoma pa se je bil rivalitetni boj med finančnim in industrijskim kapitalom za oblast. Nezadovoljno je bilo torej vse in treba je bilo samo nalega sunka, da je zaplamele revolucija. Preden govorimo o njej, si oglejmo še položaj v drugih deželah!

3. Predmarčna Nemčija

Današnja Nemčija je bila v tistih časih razkosana v 36 državice, ki je v njih vladal popoln despotizem. Najmočnejša država je bila Prusija. Vse te nemške države je prav za prav vodila sveta alijanca; medsebojno so bile povezane v "Nemški zvezi" (Deutscher Bund), toda imele niso nič skupnega: ne zakonodaje, ne carin, ne mer in uteži. "Nemška zveza" je pomenjala samo medsebojno pomoč v zatiranju svobode, politično iniciativo v njej pa je imel Metternich.

Sestav družbenih razredov je bil v Nemčiji vse bolj kompliciran kakor drugod. Dočim je v Angliji in Franciji meščanstvo skoraj docela uničilo fevdalizem, je imelo v Nemčiji fevdalno plemstvo še zmeraj mnogo privilegijev: imelo je sodstvo nad kmeti, bilo je oproščeno vseh davkov, obenem so bile samo njemu odprte višje službe v uradih in vojski. Fevdalizem je bil popolnoma uničen samo ob Renu, kjer ga je odpravil Napoleon.

Nemška buržoazija še daleč ni bila tako bogata kakor angleška ali francoska. Vzrok za to moramo iskati najprej v nepopolni zemljepisni legi Nemčije, ki je oddaljena od glavne prometne žile: Atlantskega oceana, v njeni razkosanosti, v fevdal-

nih vezeh in strašni birokraciji, ki je ovirala vsak gospodarski napredek; mnogo je Nemčiji škodovala tudi angleška konkurenca, ki je docela ubila staro nemško laneno industrijo. Najbolj je seve škodovala politična razkosanost z nebrojnimi carinskimi pregradami, ki so ovirale razmah trgovine. Pray zato je postala buržoazija nositeljica nacionalne ideje, skušajoč ustvariti enotno, zedinjeno Nemčijo.

Prvi korak k temu je bil storjen l. 1818, ko je finančna stiska prisilila prusko državo, da je vsaj na svojem ozemlju odpravila carinske meje; pozneje se je carinski uniji pridružilo še 18 malih državice, tako da je l. 1834 nastala nemško-pruska carinska zveza s 30 milijoni prebivalcev, ki je na zunaj nastopala kot enota. S tem je bil storjen prvi korak k narodnemu zedinjenju, obenem pa se je položaj buržoazije utrdil.

Razvoj veleindustrije je bil v Nemčiji — če izzamemo Porenje — zelo počasen. Še l. 1837 je bilo v vsej Prusiji komaj 423 parnih strojev. Razvoj so pospešile železnice — prva železnica je stekla tu l. 1835 — in kmalu je začela buržoazija čutiti fevdalizem in birokracijo kot oviro. Predvsem so se železnice odprle bogastvo rudnikov, pospešile razvoj industrije, obenem pa rušile partikularistične predsodke.

Radi počasnega razvoja industrije je bilo v Nemčiji malo meščanstvo zelo mnogoštevilno. Semkaj štejemo predvsem rokodelce, ki pa je bil njihov položaj silno slab. En del rokodelcev je delal za veletrgovine in je predstavljal tako od veletrgovincev zaposlene in močno izrabljane domače delavce; drugi del je delal za industrijo produkta v sirovem stanju in je bil zopet izrabljan od industrije. "Svobodnih" rokodelcev je bilo tako prav malo in ves položaj nemškega malomeščana je bil tak, da je moral stopiti v revolucijo na plan.

Radi slabega razvoja industrije pa je tudi delavski razred v razvoju močno zaostal. Zaposlen v malih obratih in živčev v nemodernih življenjskih razmerah je zaostal tudi idejno. Vendar pa se je tudi med delavstvom — zlasti v modernem Porenju in pod vplivom potovanja — ustvarilo jedro, ki se je v revoluciji zavestno borilo za emancipacijo proletariata.

Večino prebivalstva so tvorili kmetje, ki so bili deloma pod fevdalnim jarmom; svobodni kmetje pa so bili močno zadolženi. Radi tega je tudi med njimi rasla nezadovoljnost.

Opozicija proti tem razmeram se je začela gibati gibati po l.

1840. To leto je zasedel pruski prestol romantični kralj Friderik Viljem IV. Ze takoj ob nastopu vlade je pokazal karte: obnoviti je nameraval popolni fevdalizem, vladati je hotel kakor srednjeveški vladar, obdan z bleskom dvorjanskega plemstva. Razrede je skušal obdržati v takem ravnotežju, da bi bil samo on resnični vladar.

Meščanski razred, ki je pričakoval od njega ustavo, je bil kmalu tako razočaran, da je paktiral z najbolj levičarskimi elementi. Sad te koalicije je bila "Rheinische Zeitung" (ust. v Koelnu 1842), ki je pri njej sodeloval tudi Marx. Opozicija pa se je pokazala tudi na verskem in terarnem polju ter v filozofiji. Zgodovina nam kaže, da se v deželah, kjer je absolutizem zvezan s cerkvijo, pojavlja verska opozicija, ki je navidezno naperjena proti cerkvi, udariti pa namerava predvsem vlado. Ta verska opozicija je stremela po "nemškem templju", kjer bi se združili katoliki in protestanti; v bistvu je bila to zahteva nemške buržoazije po — zedinjeni Nemčiji. — Na literarnem polju je nastopala pesniška šola "mlada Nemčija", ki je v ostrih satirah bičala nemško zaostalost; med temi pesniki moramo predvsem omeniti nesmrtnega Heineja, ki je iz Pariza pošiljal ostre strelce v despotizem, dalje "železnega slavca" Herwegha in Freiligratha, ki sta klicala k svobodi. — V filozofiji je bila to doba Heglovih učencev, med katerimi je bil zlasti pomemben Marxov predhodnik Ludvik Feurbach.

Razvoj buržoazije pa vstoposod spremlja njena senca: proletariati. Slednji se je prebudit v Nemčiji šele l. 1844. To je bilo leto vstaj šlezjskih tkalcev, ki so živeli v najmizernejših razmerah. Te vstaje sicer niso bile naperjene proti vladi, nego proti podjetnikom in so bile, kajpak, zadušene v krvi. Imele pa so za posledico, da so odprle med proletariatom pot močni socialistični propagandi; socialistične ideje so bile scier še precej nejasne, vendar pa jih je uredil znameniti Marx—Engelsov "Komunistični manifest", ki je izšel tik pred revolucijo (febr. 1848).

(Dalje prihodnjič.)

Rusija vzpostavila odnose s Sirijo

London, 26. jul.—Radio Moskva je naznanil, da je sovjetska Rusija vzpostavila diplomatske odnose s Sirijo. Državi bosta kmalu imenovali člane poslaniških štabov.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Filmska igralka Adele Jergens.

Vatikan svari pred komunizmom

V konfliktu z doktrinami cerkve

Rim, 26. jul.—Osservatore Romano, glasilo Vatikanu, je objavil članek z deklaracijo, da doktrine katoliške cerkve so v nasprotju s komunizmom in jih ni mogoče usoglasiti. Avtor članka z naslovom "Katoliški komunisti" je Mariano Cordovani, nadzornik papežev palače.

Cordovani omenja v članku stranko, ki se imenuje "katoliški komunisti." To so ustanovili člani grupe katoliške mladine. Avtor članka naglašja, da oni, ki skušajo zediniti katoliške s komunisti, ogrožajo interese katoliške cerkve.

"Vlada, osnovana na razredni podlagi, je v bistvu pristranska in kot taka ne more biti pravična," pravi Cordovani. "Trinostvo lahko pride z Olimpa, ali mestnih trgov. Socialna vprašanja in problemi se ne morejo rešiti s podražavljenjem industrije. Katoličani se ne smejo pod nobenih pogojev družiti s komunisti, če hočejo ostati, kar so."

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

Balkan ne bo dal Nemcem hrane

Sabotaža prekrizala nacijske račune

Washington, D. C. — Urad za vojne informacije poroča, da je nemško časopisje prej trdilo, da bo Rumunija glavni vir za prehrano Nemčije. Ampak sedaj je tudi Rumunija postala boljše, zato so nacisti napeli vse sile, da dobe dovolj hrane iz ostalih okupiranih in satelitskih dežel.

Članki, ki so bili poslednje čase priobčeni v raznih nacijskih listih v centralni in južni Evropi, kažejo način, kako namerava Nemčija dobiti dovolj hrane zlasti sedaj, ko se vsak dan bolj zožuje oklep zaveznikov sil okrog nacijske "evropske trdnjave".

Bukareški list Universal poziva ljudi, naj napnejo vse sile, da bo letošnja setev čim večja obemem pa svari proti patriotični sabotaži, ki se zadnje čase opaža v nekaterih krajih Rumunije. Budapeštanski list Nemzeti zahteva, da se takoj podvzamejo koraki proti domačim partizanom, ki sabotirajo produkcijo prehrane. Ista svara so priobčili bulgarski listi.

V Jugoslaviji je stvar drugačna, kajti večina ozemlja je v rokah partizanov, zato so Nemci v svojih listih apelirali le na svoje rojake, ki živijo v Jugoslaviji, naj posejejo vsako ped zemlje, da se dvigne produkcija prehrane. Njihova v prizadevanja pa so zaman, kajti jugoslovanski partizani neprestano uničujejo vse, kar bi moglo koristiti Nemcem. Tako naredijo v krajih, kjer ne morejo blaga in hrane prenesti v svoja taborišča.

Pred kratkim so švicarski listi prinesli vest, da je kvizling Pavelić zgubil svo oblast nad svojimi ustaši. Pavelić baže kontrolira le Zagreb in njega okolice, vse ostalo ozemlje pa je v rokah partizanov, izvenem nekaterih večjih mest, ki so pod kontrolo Nemcev. Hrvatski kvizlinški list Gospodarstvo pa piše, da je Nemčija ustanovila ekonomsko korporacijo za južno-vzhodno Evropo z namenom, da se dvignejo ekonomske prilike ter da se pospeši gospodarstvo med tem delom Evrope in Nemčije. V ta namen je Nemčija odprla zadevne urade v vseh glavnih mestih okupiranih in satelitskih dežel.

Priporoča krajše delovne ure

Dolge ure vzrok nesreč, znižanja produkcije

Springfield, Ill. — Zvezni urad za delo, ki je temeljito proučil učinek dolgih delovnih ur v vojnem času, je prišel do definitivnega zaključka, da čim krajše so delovne ure, tem boljše se delo izvrši, da je manj slučajev nesreč in manj odsotnosti od dela.

Tako je ugotovil Max D. Kossoris, načelnik zveznega urada za delavsko statistiko, ki je svojo zadevno študijo baškar zaključil. Njegovo proučevanje tega problema razkriva dejstvo, da dolge ure in dolg delovni tednik vselej ne prinesejo najboljših rezultatov v produkciji. Dolge ure in dolg delovnik povzročata odsotnost od dela, gosteje nesreče in zmogljivost delavcev pada. Posledica tega je, da se bi s krajšim delovnikom več produciralo in bolj zanesljivo.

Rezultat te študije potrjuje trditev delavskih unij, zlasti pa trditev Progressivne rudarske unije, katera ves čas vztraja pri trditvi, da rudarji dosežejo višek produktivnosti s sedem-urnikom; to je sedem ur dela na dan. Obratno pa se je definitivno dokazalo, da rudarji, ki delajo več kot sedem ur na dan, končno ne producirajo več kot producirajo v sedmih urah dela na dan.

Delavčeva zmogljivost traja le nekaj ur, nakar začne padati. Ako je delavec uprežen pri napornem delu vsak dan neprenehoma več kot sedem ur, bo moral, da v prvih dneh res producirati

MATI

(Enodejanka. Napisal Mile Klopčič. Izdala Kulturna skupina 10. ljubljanske udarne brigade v svojem glasilu Naša Beseda. So-dobna slika partizanskih bojev v Sloveniji.)

OSEBE:
Mati
Hči Minca
Sin Peter
Partizan Andrej
Partizan Marko

(Godi se leta 1943 nekje na Slovenskem.—Prizorišče: Soba, kakršne so v trgu, napoln kmečka, napoln meščanska. Miza, stoli, omara, zadaj in na desni vrata, zadaj eno ali dve oken z zavesami, na levi peč.)

1. PRIZOR

PETER:—(Sam s sobi. Stoji ob oknu, v rokah drži puško, ogleduje jo in čisti. Tiho poje sam zase ali žvižga pesem: "Kdo presteje mlado silo naših bataljonov, čet?")

MINCA:—(Vstopi. Peter hoče skriti puško, a ko zagleda sestro, je ne skrje. Minca odloži ogrinjalo). Za božjo voljo, Peter, odkod imaš puško? Kje si jo iztaknil? *

PETER:—Moja stvar!

MINCA:—Si spet lazil v gozd in govoril s partizani?

PETER:—Mogoče!

MINCA:—So te spet vabili, kaj?

PETER:—Nič me niso vabili. Nekaj krompirja sem jim zapeljal, da ne bodo stradali.

MINCA:—In krompir si vzel kar iz domače kleti?

PETER:—Seveda. Samo mamji tega nikar ne pravi, saj veš, kako je z njo. Zmerjala bi spet.

MINCA:—Pa te niso vabili partizani k sebi?

PETER:—Kaj bi me vabili? Saj vedo, da sem z njimi in da bi bil že zdavnaj pri njih v gozdu, če ne bi bilo matere, ki zmerom vzdihuje za Francetom.

MINCA:—(Ki modtem pospravlja po sobi in prižge luč, ker se je močno zmračilo). Boš vendar razumel mammo. Zanj je bilo dovolj hudo, da je šel France v hribe. Veš, kako je temu nasprotovala. A ko je France kljub temu kar na lepem ponoči izginil, mu tega ni mogla oprostiti. In čeprav ga zaradi tega skoraj ne šteje več za sina, vzdihuje neprestano v strahu, da se Francetu kaj zgodi. Mati je pač mati!

PETER:—Jaz pa sem moral v internacijo. Je to bolje? Ji zaradi tega nemara ni bilo hudo?

MINCA:—Seveda ji je bilo hudo. In ko si se pred mesecem vrnil, si videl sam, kako je bila vesela. Pa vendar —

PETER:—A nemara bi rajši videla, da bi bila oba s Francetom na Rabu kakor pa v hribih. Mati misli, da se človek danes lahko ogane nevarnosti. A tu ni izbire; ali v hribe in v boj, kjer lahko padeš, ali pa v internacijo, kjer lahko pogineš od lakote in gorja ko pes za plotom. Na tisoče jih je umrlo na Rabu. Rajši pa že padem s puško v roki in z zavestjo, da sem vsaj enega podrl, kakor pa da nebogljim poginem v taborišču!

MINCA:—Mati se boji za hišo, za grunt. Koliko hiš so Italijani požgali, koliko družin je brez strehe, koliko kaš izpropanih in porušeni!

PETER:—Vem, videl sem razbito Sodražico, videl loško dolino. In ravno to je tisto, kar me podžiga, da bi šel med partizane, da bi se šel boriti proti divjaškemu tujcu. Grunt, grunt ... Ravno za to našo hišo, za ta naš grunt, ki je materi tako pri srcu, se bori France. In za svojo rodno hišo se bori tudi Andrej, Minca, tvoj Andrej!

MINCA:—(Se zdrzne) Andrej!

PETER:—Si tudi njemu kaj branila?

MINCA:—(Zamišljeno) Čudno je to, Peter, njemu nisem branila.

PETER:—Glede Franceta pa vselej potegneš z materjo, češ da ni prav storil, da ni poslušal matere.

MINCA:—Andreju nisem nič branila. Ko mi je povedal, da gre, me je obšla samo bojazen zanj, za njegovo življenje. Potolajil me je precej trdo, češ: Nikjer ni zapisano, da bom živela petdeset, sedemdeset let.

PETER:—In mu nisi niti z besedo branila? (Skrje puško za peč.)

MINCA:—Niti z eno besedo. Sploh nisem pomislila, ali je prav, da gre, ali ne.

PETER:—In veš zakaj? Rada ga imaš, vidiš, pa mu zaupaš. Za našo mamjo pa se mi zdi, kakor da Franceta nima rada.

MINCA:—Peter!

PETER:—Sj je šel vendar ravno iz ljubezni do domače zemlje, do svoje matere, do našega grunta!

MINCA:—Andrej mi je rekel prav tako: "Ne morem mirno gledati, kako nam ropajo in požigajo hiše, kako pobijajo naše najboljše ljudi in nas hočejo zatreti do kraja. Ne morem tega mirno gledati, pridruživ se tistim, ki so vzeli puške v roke, da preženejo tujca. Vrnem se v svobodno vasa, ali pa se sploh ne vrnem več." Hudo mi je bilo, obenem pa se mi je zdel Andrej tedaj velik in močan! Tako rada ga imam! Kadar slišim streljanje, zmerom trepetam zanj.

PETER:—In za Franceta?

MINCA:—In za Franceta.

PETER:—Kmalu boš še zame, Minca, če me imaš kaj rada.

MINCA:—Peter, nikar!

PETER:—Bom, bom, Minca. Čutim, da ne bom dolgo vzdržal doma. Glej, dve leti že traja ta vojna, bliža se konec. Treba bo toliči, toliči neprestano, brezobzirno in brez oddiha, pa se bo stegnila italijansko-nemška fašistična zver. Dve roki imam, in sram me je, da bi jim imel le za delo in dekleta. Dve roki imam ... Majhni ravno nista, tudi mehki nista ... Zakaj ne bi zgrabil z njima za puško ... ali za maščino? (Navdušeno, z žarčnimi očmi) Maščino!

(Od daleč se oglasi streljanje mitraljeza in pušk. Minca se prestraši in se vsede na stol. Ušesa si pokrije z rokami.)

MINCA:—Ze spet! France! Andrej!

PETER:—(Ki je sedel na stolčku, vstane počasi, se vzravna kakor je velik in močan, stisne roke v pesti, pogled se mu razširi, na licih rahel nasmeh. Odmor. Streljanje). (Še zmerom nepremičen) Minca! Jaz grem, grem! (Plane k peči, potegne iz nje puško). Maščina me kliče. Sestra pozdravljena. Pozdravi mater in reči, da nisem mogel drugače. (Plane proti vratom, ki se isti hip odpro in v sobo plane mati.)

(Dalje prihodnjič.)

več, nato pa začne njegova moč padati in po gotovi dobi dolgi ur se produkcija skrči in peša.

Natančni rezultat v šestih kovinskih tovarnah, v katerih je zvezni urad proučeval produktivno zmogljivost, je ugotovil, da dolgi delovnik uram neobhodno sledi odsotnost od dela. Kossoris je dalje ugotovil, da pri tem pride v prvi vrsti v poštev kratek delovnik. Glavno je, da so dnevne delovne ure krat-

"WE BOTH WANT JOBS AFTER THE WAR!"

Pred kongresom je še dal časa na polici Kilgorov zakonik osnutek, ki med drugim določa odpustno plačo za delavce, ki bodo izgubili delo ob koncu vojne — ali pa še prej. Osnutek je v interesu "malega človeka," toda zanj se ne zmeni ne administracija, niti poslanci — razen par — ki bodo v jeseni paradirali pred volivci kot — "delavski prijatelji" ...

MIHAIL ARCIBAŠEV

SANIN

Poslovenil Stane Krašovec

(Nadaljevanje)

Vejica je zaškrpala in lahno padla na travo. Sanin je skočil z drevesa in začel dolbsti iz vejice kozarček ter gledal, da ne bi pokvaril skorje. Naredil je lep in raven kozarček.

"Ti, prijatelj, jaz se mislim potem malo kopati," je rekel Ivanov in pazljivo gledal njegovo delo.

"Pametna," je veselo pritrdil Sanin, zagnal dovršeni kozarček v zrak in ga prestregel.

Usedla sta se na travo in jela z velikim tekom piti žganje in jesti zelene, dišeče in sončne kumarice.

Bilo je že poldne. Sonce je bilo visoko in vroče je bilo povsod, še v sencih.

"Ne morem več!" je rekel Ivanov. "Duša zahteva!"

Plavati ni znal; hitro se je zlezal v vodo na najbolj plitvem in prozornem kraju, kjer je bilo jasno videti svetlorumeno, ravno, pečeno dno.

"Hoj, izvrstno!" je dejal, se potopil in škropil, da so se daleč na vse strani lesketale drobne kapljice.

Sanin ga je gledal in se slekel, ne da bi se mu mudilo. V teku je skočil v vodo, se potopil in odplaval po reki.

"Boš utonil!" je vpil Ivanov.

"Ne bom," se je smejal Sanin in veselo pihal.

Njuni veseli glasovi so se širili daleč naokrog po svetli reki in zelenem gaju.

Potem sta prilazila iz vode in se valjala naga po mehki sveži travi.

"Izborbo je to!" pravi Ivanov in obrne proti solncu svoj široki hrbet, ki so se na njem lesketale drobne kapljice vode. "Postavimo tukaj dva šotori..."

"Ah, naj gresta k vragu!" je veselo zavpil Sanin. "Tudi brez šotorov je dobro, šotorov sem že do grla sit."

"Uha! Trik-brik!" je zavpil Ivanov in izvaljal nekakšne divje in vesele korake.

Sanin se je krohotal na ves glas, se postavil nasproti njega in se lotil izvajati isto.

Njuni nagi telesi sta se svetili v solncu in miške so se jima hitro in močno gibale pod napeto kožo.

"Ohi!" je zasopel Ivanov.

Sanin je še nekaj časa plesal sam in se prekopal čez glavo.

"Beži, če ne, ti bom vse žganje popil," mu je zavpil Ivanov.

Ko sta se oblekla, sta snedla še ostale kumarice, in popila vse žganje.

"Malo mrzlega piva bi zdaj... ej, jej, mm — dobro!" je sanjavo rekel Ivanov.

"Pojdiva!"

"Dobro!"

Eden drugega podeč sta stekla po bregu k čolnu in hitro odplula.

"Precej pripeka," je rekel Sanin, zadovoljen mežikal od solnce in se utaboril v čolnu na tleh. "Dež bo," se je odzval Ivanov, "krmili vendar... hudič!"

"Boš že sam priveslal," je zarjul Sanin.

Ivanov ga je pokropil z veslom. Svetli, prozorni curki so se zalesketali v solnčnih žarkih in se razpršili kot pri slapu.

"Tudi za to se ti zahvalim!" je rekel Sanin.

Ko sta se pripeljala mimo enega od zelenih otokov, sta čula veselo cviljenje, ploskanje in vesel, zvonki ženski smeh. Bil je praznik in iz mesta se je pripetilo veliko ljudi na sprehod in kot se.

"Dekleta se kopajo," je rekel Ivanov.

"Pojdiva gledati!" je dejal Sanin.

"Naju bodo videle."

"Ne bodo; pristaneva tu in greva do višja."

"Eh, pusti jih!" je rekel Ivanov in nalahko zardel.

"Pojdiva!"

"I, ne spodobi se," je šaljivo skomignil z rameni Ivanov.

"Koga?"

"I... saj so vendar mlade device. Ni lepo..."

"Osel si ti," je rekel Sanin smehljaje se, "saj boš rad gledal."

"I, če so mlada dekleta... to bi sicer že bilo..."

"No, tak pojdiva vendar..."

"I, pusti..."

"Fej!" je rekel Sanin. "Niti enega moškega ni, ki bi ne maral videti lepe, nage ženske... in celo takih ni, ki bi bili niti enkrat v življenju ne videli nobene... ti pa..."

"Tisto je res," je priznal Ivanov, "ampak vseeno... če že tako misliš, bi pa šel naravnost, ne da se skrivam!"

"Tako je več krasote, prijatelj," je veselo rekel Sanin.

"Tisto je sicer zelo mikavno... Ampak človek se mora brzditi..."

"Iz sramežljivosti? Zaradi čistosti?"

"Mogoče..."

"I ne, mogoče, to ni nič, mogoče, reci kaj drugega!"

"No, pa naj bo!"

"Pa saj vendar nimaš ne ti ne jaz tiste sramežljivosti..."

"Če te pohujšuje oko, izderi ga!" je rekel Ivanov.

"Ne blebetaj oslari kot Svarožič!" se je zasmejal Sanin, "Bog ti je dal oko, čemu bi ga izdiral!"

Ivanov se je nasmehnil in zmaknil z rameni. "Torej tako, prijatelj," je usmeril Sanin čoln proti bregu; "vidiš, če bi se ti ob pogledu na nago žensko ne pojavila prav nobena želja, potem bi bil ti čisti človek... Jaz bi gotovo prvi občudoval tvojo čistost, čeprav bi te ne posnemal in bi te zelo mogoče — odpeljal v bolnico..."

Če je pa vse to v tvoji notranjosti in sili na dan, ti ga pa samo brzdaš kot psa na dvorišču, potem ni cela tvoja čistost vredna niti počenega groša!"

"To je res, ampak če se bi brzdali... potem bi marsikateri človek napravil veliko nesrečo!"

"Kakšne nesreče! Četudi vodi nasladnost včasih v nesrečo, vendar ni tega kriva ona sama na sebi..."

"Dobro, recimo, da je tako... nikar ne razlagaj več!"

"No, torej greva?"

"I, mar sem jaz kaj..."

"Osel si, kaj boš, mar sem jaz kaj... Bolj ti ho hodi!" je rekel Sanin in se smehljaj.

Lezla sta skoro po vseh štirih po dišeči travi in tiho razmikala šumeče višje.

"Vidiš, fant!" je navdušeno rekel Ivanov.

Sodeč po barvastih bluzah, krilih in klobukih, ki so se pestro svetili na travi, so se kopale neke gospodične. Nekateri so bile v vodi, škropile, ploskale in se smejale in voda je lahko oblikovala njihove okrogle, nežne rame, roke in prsa.

Ena med njimi, visoka, vitka, vsa svetla od solnce, ki jo je delalo skoro prozorno, rožnato rdečo in nežno, je kakor je bila dolga in široka, stala na bregu in se smejala. Od smeha so se ji veselo tresli njen rožnati život in visoke, dekliske, močne prsi.

"O, prijatelj!" je rekel Sanin resnično očaran.

Ivanov je prestrašen zlezal nazaj.

"Koga je?"

"Tiho... to je Karsavina!"

(Dalje prihodnjič.)

TAKI SO LJUDJE

Roman s francoskega podeželja

Roger Martin Du Gard,
poslovenil C. Peletin

(Se nadaljuje.)

"Ali je govor o tem, gospa Daigne? ... Pri Querollovih? Vidite, kaj je vse to govoričanje? Meni so rekli: pri Bossovih."

Stara razpre oči: "Bossovi?"

"Da! In da povem po pravici, tedaj me je zaskrbelo za vas... Ampak pri Querollovih, to bilo! V majhni vrtni hišici kakor nalahč? Nič boljega za vas kakor tista majhna hišica... Sredi vrta, seveda malo vlažno je že, da..."

Toda krčne žile, saj to ni tako kakor revmatizem; mislim, da se ne bo tako poslabšalo radi vlažnosti... In končno, treba je samo dobro kuriti iz leta v leto..."

"Pri Bossovih?" ponovi stara in zdi se, kot da se njene dvignjene obrvi ne bodo več vrnile v prejšnjo lego.

"Ne govorite mi več o Bossovih, ko pa imate ta majhni Querollov paviljon. Če hočete žive-

ti v miru in zadovoljstvu, ne boste našli boljšega deset kilometrov naokrog! Tam boste mogli presedeti dneve in tedne, ne da bi slišali osla rigati, niti da bi videli živo dušo iti mimo. In potem, v vaših letih je treba biti malo previden s hrano. Querollovi so pa resni in natančni ljudje od kake juhe ali kosčka sira. Tu je: pri njih se živi skoro od nič, se vam ni treba bati, da bi vam napravili vse mogoče omake, s katerimi bi vam pokvarili želodec!"

"In pri Bossovih?"

"Ne govorite mi vendar kar naprej o Bossovih, gospa Daigne! Tu bi bilo ravno nasprotno, kakor je treba za vas. Predvsem, stanovati na trgu, to je preveselo za ženo vaše starosti: vi bi bili ves dan za zaveso in gledali vrvenje zunaj. In potem je v krčni večno prihajanje in odhajanje, govorjenje, pre-

pevanje, mehanični glasovi! Ko se človek postara, ni zanj taka zabava. Najhujšega pri vsem pa še omenil nisem: to je hrana."

"Zakaj neki, gospod Joigneau?"

"Ker se razumete na dobro kuhinjo, gospa Daigne, in ker imate dober okus, kakor je znano. In težko se je premagati, ko je pred vami dobro meso v omaki in ko vas ljudje spodbujajo, da jeste, kot da bi vsak dan bilo ženitovanje. Pri Bossovih dobro jedo, pri tem ne varčujejo. Če bi vedeli, kaj vrže gospa Bosse svojim psoma: jedi, ki bi jih drug rad imel za nedeljo!"

Joigneau vstane:

"Pravim vam, gospa Daigne, Bossovi se izbijejo iz glave. Vse življenje bi si očitali, da sem vas jaz spravil na to misel... Torej! Mnogo zdravja in zadovoljstva! Rad bi imel, da bi bili nastanjeni pri Querollovih, ki so tako pošteni ljudje."

"Čakajte, gospod Joigneau, ne da bi vam hotela ukazovati, prosim vas, vzemite modro steklenico tam na polici. Saj se lahko pomudite še minuto. Da skupaj popijeva kapljico."

"Da vas ne bom žalil gospa Daigne. In potem se je treba okoristiti s temi sladkostmi, ki jih še imate... Ko boste pri-

ENEMY DOCTORS MEET ON MERCY CALL

IN DEATH'S PRESENCE, American and German medical corpsmen become fellows in healing and although the wounded prisoners shown in picture are Nazis, U. S. doctors (right) give a blood transfusion while (left) German medicos discuss treatment of another wounded man in the St. Lo area.

Querollovih, boste varni pred takimi izkušnjavami. Ti zanimivi ljudje so člani protialkoholne zveze kakor župnik..."

"V protialkoholni zvezi?"

"Da, moja ljuba gospa, pri moji čast! Gospa Querolle je žena načel: vsako leto plača svoj prispevek protialkoholni zvezi!"

"Dobri ljudje! Protialkoholna zveza?"

8. Brivec Ferdinand, železničarji Querolle in Celestinina zaobljuba

Ferdinand, brivec in prodajalec parafumov, je zaposlen s tem, da gleda svojega sina, mladega Francisa, ki trosi sveže žaganje okrog edinega naslanjaja v brivnici.

"Pozdravljen, Ferdinand!" zakliče pismonoša. "Tu imaš svoje umazane dnevnike!"

Kot aktiven član reakcionarnega odbora nudi gospod Ferdinand svojim strankam samo desničarski tisk.

To je majhen, trebušast možiček s sivimi brkami, ki jih vsako jutro privije z razgretim škarkami; z umetno narejeno lasuljo prikriva plešo, ki bi mu mogla škodovati pri prodaji lasnih vod.

Kot sin, vnuk in pravnik brivcev se Ferdinand ne more potolažiti, da je dal življenje neubogljivemu rdečelascu, čigar lasje štrle v zrak kot strnišče in ki prostodušno odklanja družinske poklicne tradicije.

"Žalostno ravnaš s škarkami," vedno obupno ponavlja. Kajti gospod Ferdinand je mnenja, da se rojen brivec spozna že po tem, kako mu pojejo škarkarje, ki morajo zveneti veselo kakor velikonočno pritrkavanje. Sam dokazuje to: v njegovih prstih se tako urno sukajo in ščebetajo, da omamijo stranke kot pomladansko cvrčanje.

Gospod Ferdinand ljubi svojo umetnost. Spreten je v njej. Brije tako na palec kot na žlico. Ta, zadnja moda, modernejša, toda malo zanesljiva in dražja, ni upoštevana v Maupeyrourju in sicer še toliko manj, ker g-

ne vstopi pri Celestinu, se psa vedno vtihotapita, da izpijeta mački mleko.

Toda danes so vrata zaprta. Celestina je morala že zgodaj pospraviti.

Ne... Celestina sploh še ni vstala.

Sedi na postelji in joče.

To je cela drama.

Na sv. Janeza dan je šla Celestina na sejmšče in tam izgubila verižico s svetinjicami, ki jih nosi okrog vratu od prvega obhajila. Kaj je šla med to množico ona, ki nikdar ne gre ven? Sam hudič jo je moral ta dan zapekljati! ... Ne da bi komu kaj rekla, je prižgala blagoslovljeno svečo in napravila to-le zaobljubo: "Dobri, sveti Anton, če mi vrneš moje svetinje, ti bom dala postaviti kip v cerkvi." Drugi

Razen tržnih dni je trgovina z železnino prazna. Joigneau uravnja tako, da nikdar ne vidi teh Querollov, ki imajo vedno ljubega Boga na jeziku. Njegov prihod v trgovino naznani sicer zvonice: toda, preden pride kdo iz zadnjih prostorov, leži pošta na mizi in poštar je že daleč.

Licemerci, kakor pravi gospa Bosse. Ne odpuste jim, da jih manj vidijo na cesti kakor druge vaščane. Ob hladu pohajkuje Querolle malo po skladišču ali po vrtu; ob vročih urah pa počiva. Njegova žena pa sedi od jutra do večera v kuhinji, obrobjuje prtiče, popravlja brisače in šiva iz starih, strganih ruh hlače za hčerko Lucijo, veliko, suho kobilko, ki nosi očala, se brani šivanja in se skriva po kotih, da bere knjige, ki jih posoja učiteljica.

Mož in žena že tri mesece žvečita samo to misel, kako bi ujela mater Daigne. Strast Querollove gospe je perilo in njena fiksna ideja: da bi postala njena last Daignina omara za perilo. Querolle pa stokrat na dan isto računa: "Prodaja vile... Vzdrževanje starke... V najslabšem slučaju, da bo živela pet ali šest let, pride vendar toliko dobička..."

Dočim Joigneau skoro nikdar

dan ji je pastirček prinesel njen obesek. Nato je v Villegrandu naročila kipec za štirideset francov, dostavljiv do konca meseca. Včeraj zvečer je pa izvedela la novico: Železninarna gospa Querolle se je pogovorila z gospodom župnikom, da bo postavila v cerkvi svetega Antona. Kip je napravil pot skozi vso vas na samokolnici v odprtem zaboju, da ga je mogel vsakdo videti. Querolla sta ga spravila na dvorišče pod lopo. Ta sveti Anton je bil naravne velikosti in, kakor pravi, živo poslikan.

Celestina je prebдела noč v obupu in molitvah. Na koga naj se obrne? Nikomur ni zaupala svojega namena: hotela je preneti gospoda župnika. Dveh svetih Antonov se vendar ne da postaviti v cerkev...

Ihti in se čuti kot prekleto. (Dalje prihodnjič.)

Razni mali oglasi

POTREBUJEM ŽENSKO

Delo dobi ženska brez otrok, katero veseli stalna služba, splošna domača hišna dela pri slovenski družini. Bodisi Clevelandčanka ali iz drugega mesta. Dobra plača. Sprejme se tudi oženjena dvojica, ki bi bila pripravljena opravljati ta posel. Dobi stanovanje obstoječe; kuhinja in spalnica. Priglasite se na naslov: Joseph Francel, 343 E. 157th St., Cleveland 10, Ohio. —(Adv.)

POTREBUJEMO OPERATORJE

za šivanje hlač na šivalnem stroju, moške in ženske. 402 So. Market St., 7th Floor.

133 AKROV DAIRY FARMA

—40 milijevno od Chicaga; dva domača (za lastnika in najemnika). 20 akrov lesa. \$18,000; takoj plačala \$8,000, ostalo 15 let s 4% obresti. Louis I. Behm, Grays Lake, Illinois. Phone 5151.

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
... Cene smerne, uniljsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$6.00 za eno leto naročnino. Če pa člani še plačajo pri vpisu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri član članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravnštvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zoruč. države in Kanado	\$6.00	Za Chicago in okolice	\$7.50
1 tednik in	4.00	1 tednik in	6.50
2 tednika in	3.50	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50
Za Evropo je		\$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družina št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripikite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. _____ Čl. družina št. _____

3. _____ Čl. družina št. _____

4. _____ Čl. družina št. _____

5. _____ Čl. družina št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

BLAST JAP FOXHOLE ON SAIPAN

MOPPING UP ON SAIPAN, a Yank demolition squad blows up a Japanese foxhole. If any of the enemy snipers were lucky enough to escape the blast, a trio of Yanks stand by to make sure they don't get away. Our troops continue to ferret out enemy units lurking in the island's caves and mountain strongholds. U. S. Marine Corps photo.